

VASÁRNAPI KRÓNKA.

Irja: MOLNÁR FERENC

Jegyzetek az elmúlt hétről.

Még egyszer a Margitsziget.

Azok között a dolgok között, amelyekről azt szokták mondani, hogy jellemeznek bennünket, budapestieket, kétségkívül előkelő helyen áll az a tény, hogy sohase tudtunk mit csinálni a Margitszigettel. Az a bizonyos idegen, aki minden évben megjelenik és így kiált fel: „istenem, ha ez Berlinben volna!” vagy „istenem, ha ez Párisban volna!” — mindenkor elharsogja ezt a kiáltást, s azután, mikor már megverték a fiakkeresek és összerugdalták a pincérek, s miután ebből kifolyólag öt napig ült a toloncházban, visszautazik a külföldre és hirdeti, hogy Pesten, az energikus kocsisok és a szigorú pincérek városában, van egy tündérváros, amivel senki nem tud mit csinálni. Most azt olvashatjuk, hogy bérbeadják. Erről a kérdéssel tárgyalni anélkül, hogy egy kicsit agyba-főbe ne gyanúsítsák az embert, nehéz dolog, de azért ne ijedjünk meg tőle. Egy ilyen bérbeadás annyi milliónak a megforgatásával vagy legalább is emlegetésével jár, hogy akinek csak köze van hozzá, mindjárt olyan színben tűnik fel, mintha keresne az üzletet. És nálunk éppen azok félnek ilyenkor, akik nem kapnak úgy sem. Aki kap, az büszkén szaval a gyűlésen és ha gyanúsítják, sajtópöröl vagy párbajozik. Épp azt szeretnék itt megmondani azoknak, akiktől az ilyen dolgok függenek, hogy ne féljenek. A közpályának megvannak a maga nagy hátrányai is, és nem a legkisebbek egyike az, hogy le kell nyelni néhány adag gyanúsítást. Ha pedig szeretik ezt a várost Bárczyék, mint ahogy eddig mindig úgy látszott, hogy szeretik, akkor ne ijedjenek meg, hadd mondják a panamisták, hogy mindenki keresett az üzletet. Ezért az érzékenységet ne szenvedjen kilencszázezer ember. Inkább sirjon éjjel a párnájába a polgármester, azon, hogy milyen komisz a világ.

Ami most van a Margitszigettel, az a legrosszabb. Mert az öreg József főherceg szempontja érthető volt. Neki volt egy hatalmas parkja, és oda saját jószántából, uri kedvteléséből beeresztette a publikumot. Ami akkor volt, az az előkelő és kissé szomorú csöndesség, a kevés ember, a nagy és arisztokratikus nyugalom, az tetszett a művészi izlésű embernek, s nem róhatjuk meg azt, aki azon sóhajtozik, hogy ennek már vége. De abban a percben, hogy a város tulajdona lett a sziget, vége a romantikának és keserves kötelességek nőnek ki földből a városra nézve. Ezt a néhány holdat oda kell adni a város közönségének. Most se nem közkert, se nem arisztokrata park, most a sziget egy kellemetlen átmeneti állapot, most gyönyörű műút vezet két összedülőfélben lévő szállóhoz, most aki vasárnap konflison akar menni a szigetre, a kocsi költségen kívül kilencven fillért tartozik fizetni különböző luzsorák címén, ha egyedül van. Ha többed-igával megy, akkor azért a pénzért, amit az annak és a városnak fizet ezért a kirándulásért, bankettet rendezhet egy kisebb vendégen. Tehát: hála istennek, hogy bérbeadják európai hotelkirályoknak, végre lesz ott tivan villa, színház, mulató, modern öteme- es hotel, olcsó és drága vendéglő, fürdő, kör-lyapálya, nagy sporttelep, és mindezek te-ébe, vagy jobban mondva mindezek fejében y kis kártyázás. Soha még közvélemény oly zenteskedő nem volt, mint azzal a tervvel

szemben, hogy a Margitszigeten is szabad legyen az, ami szabad a Semmelweis-utcában, a Nádor-utcában, a Rákóczi-uton és még vagy tíz utcában, ahol bakkarat és rulett folyik. Mert nem az a svindler, aki a kártya mellett beszél, hanem az, aki ezen a téren a finom megkülönböztetésekbe belemegy. Mert vagy tiltsanak be erélyesen és komolyan, egyszer s mindenkorra minden hazardjátékot Budapesten, — s ez volna az ideális állapot, — vagy ne ütődjenek meg azon, hogy vannak emberek, akik a Duna közepén is akarnak kártyázni. Aból a kártyajátékból, ami a régi klubokban és az egyre szaporodó új pinkavállalatokban folyik, senkinek nincs haszna azon a néhány vállalkozón kívül, aki a kártyapénzeket kezeli. Husz helyen játszanak az emberek és az állam türi. Épp a huszonegyedikkel szemben legyen skrupulózus, azzal az egyetlennel szemben, amely óriási hasznot, ajándékot, pénzt, palotákat, tündérvárosokat ígér a koncesszióért? Ismétlem, az volna a helyes, ha mindenütt betiltanák a hazardjátékot. De egy helyen betiltani és husz helyen türi, egy helyen erkölcsösnek lenni és husz helyen szemet hunyni, ez még akkor is a legnagyobb és legutálatosabb képmutatás volna, ha az az egy hely nem adna oly sok mindent ezért az engedélyért. Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország és Belgium sem egészen balkáni államok, mégis a fürdőhelyek Casino-palotáinak kártyázásai fölött napirendre térnek, mert annyira be van bizonyítva, hogy a kár, amit okoznak, alatta marad a nemzeti gazdagodás hasznának. A gazdag kártyások elherdált ezrei végül mégis az aranyműves-segéd kis háztartásában váltódnak fel, s a kártyázó nászutasok ottmaradt aranyaiból végül mégis kórház vagy népszanatórium épül valahol. Ezek az államok igen helyesen úgy gondolkoznak, hogy ha már nem elég erősek arra, hogy minden kártyát megszüntessenek, mert az emberiség nem enged ebben a kérdésben, mert követeli erre a rövid életére mindazokat az izgatószerket és hasznos vagy káros mulatságokat, amiket az emberi elme kitalált, akkor legalább hasznot igyekezzenek huzni belőle. Itt egy nagyon egyszerű, nagyon paraszti igazság van, amely se nem hangzik szellemesen, se nem új, de annyi igazság van benne, hogy nem lehet kikerülni, s ez az, hogy: aki nem akar, ne kártyázzék. És aki kártyázni akar, az tönkremehet a Belvárosban, a Lipótvárosban, vagy az Erzsébetvárosban, aszerint, amint földbirtokos, nagykereskedő vagy kiskereskedő. És aki a Margitszigettel kapcsolatban erről beszél, akár újságban, akár közgyűlésen, az legyen szíves és vegye magára az ódiúmat annak, hogy lesznek, akik azt mondják: ezt az urat megfizették. Elvégre vannak itt néhányan, akik szeretik ezt a várost és akiknek álmuk az, hogy épp most, mert most lehet, hatalmas, gyönyörű, fényes, okos darab földet csináljanak belőle. Éppen ezeknek nem szabad félni és éppen ezeknek a maguk tisztességét olyan magas méltóságnak kell tartaniok, amelyhez a rágalmazóknak semmiféle köpése nem jut fel. Ha ők úgy látják, hogy ezzel a margitszigeti politikával kilencszázezer elnyomódott, megsarcolt embernek valami kis örömet tudnak a poros, poloskás, margarinos, műtejes életébe keverni, akkor csinálják meg huszárosan, semmivel sem törődve. Majd ha meglesz, úgyis kórusban fogják fujni a dicséretüket.

Fejezet egy rémregényből.

Olvashattuk, hogy a fegyverszakértők ki fogják próbálni azt a revolvert, amelyvel Kovács képviselő az elnöki emelvény felé lőtt, amikor Tisza István fent ült az elnöki emelvényen. A revolvert törvényeink értelmében

azért kell most kipróbálni, mert meg kell állapítani, hogy alkalmas volt-e az emberi élet kioltására. Olyan fegyverrel, amely nem alkalmas az ölésre, tudvalevőleg nem lehet szándékos emberölésnek még a kísérletét sem elkövetni. Igaz ugyan, hogy az első szakértői szemlét a fegyver tekintetében maga Kovács Gyula tartotta meg rögtön az eset után, amennyiben kipróbálta, hogy egy milliméter távolságból öl-e az a revolver. E célból, mint tudjuk, hogy másban kárt ne tegyen, mindjárt a saját fejébe lőtt és e szakértői szemle azt eredményezte, hogy a revolvere még erről a kis távolságról sem tudott halálos sebet ejteni. Ezt azonban az igazságszolgáltató hatóság nem fogadhatja el érvnek, mert egy személyben nem lehet valaki vádlott, fegyverszakértő és kísérleti anyag. Tehát megtartják a szakértői szemlét.

E célból sikerült — nem tudjuk, kinek — valami olyan furcsát kitalálni, hogy az ember az első percben nem tudja, valami meghibbant agyu embernek a rémes ötletével áll-e szemben, vagy valakivel, akinek betegsége az, hogy borzalmas látványokban szeret gyönyörködni. Mert mi a terv? A terv, vagyis jobban mondva az ötlet az, hogy a törvényszék udvarán építeni fognak deszkából egy elnöki emelvényt, éppen olyat, mint aminőn a képviselőház elnöke üldögélnek. Ettől az emelvénytől kilenc méternyire fog állani a fegyverszakértő és újra megtöltve Kovács Gyula revolverét, fel fog löni az emelvényre. Az emelvényre azonban nem egy ambiciózus királyi ügyész fog felülni, hogy saját testén mutassa meg: igenis, lehetett ölni a merénylő revolverével, sőt valószínű, hogy Tisza István sem mutat nagy kedvet erre a szereplésre. Az emelvényre egy szegény halottat fognak felültetni, valami szomorú hullát valamelyik kórház halottasházából, ha ugyan a kórházi doktorok közt fog akadni olyan, aki erre a célra hullát kölcsönöz a törvény zéknek. A terv szerint a hulla szép fekete szaknakabátot fog kapni, nadrágot, cipőt, mindent, hogy elegáns legyen és ne hozzon szégyent az ünnepies aktusra. A hideg megy végig az ember hátán, ha erre a jelenetre gondol. Ha elgondolja, mint gyülekeznek a hivatalos urak az udvaron, az elnöki emelvény körül, mint jönnek be a szolgák, cipelve a szalonkabátos hullát, mint viszik fel a lépcsőn az emelvényre, mint ültetik fel a székre. A szegény halott ember pedig ott fog ülni csukott szemmel, valami elviharzott, lecsöndesült, kihült tüdővészszel, valami megállott rákkal a szegény, elcsigázott testében, ott fog ülni hidegen és sáppadtan, lebicakló fejjel és elnököl- ni fog a halála után. Valami oly macabre, oly szivdermesztő elem van ebben a gondolatban, ebben a nyomorult, koldus embernek (mert bizonyára nem a halott grófok közt fognak válogatni) a halál utáni karrierjében, hogy azt nem is találhatta ki más, mint vagy egy igazán geniális különc, vagy valami beteg ember. Ostoba emberek ilyen nem találnak ki. Okos emberek sem. Igazán, kezd az ember kíváncsi lenni, ki az a szeszélyes zsarnok, aki a halottaskamrából előcipelteti a hullát, hogy színházat játszasson vele.

Tekintsünk el egy pillanatra attól, ami a Pesti Hirlapban is meg volt már írva, hogy a halott test ellentállása egy revolvergolyóval szemben egészen más, mint az eleven testé. Csak arra a hallatlan nyomoruságra gondoljunk, hogy felnőtt emberek, akiket az apjuk iskolába küldött, akiknek templomokban papok, iskolában tanítók próbálták finomítani az érzéseit, lövöldözni fognak egy halott koldusra, céllövést rendeznek egy emberi testre, amely lecsukott szemmel fog dőlni jobbra-balra a lövések hatása alatt. Ha csak undorító volna ez az ötlet, még hagyján. De most, hogy foglal-

kozom vele, kialakul bennem az a meggyőződés, hogy gyalázatos és gyáva is. Egyszerűen visszaélés azzal, hogy a halott nem tud tiltakozni ez ellen, a rokonai meg nem fogják tudni, hogy éppen az ő bácsikájukat vagy édesapjukat éri a kitüntetés, hogy jól megebédelt urak célbalőnek a koponyájára. Mert a koponyájára fog utazni a lojális szakértő, nem lesz bolond, hogy a lábába lőjjön. Reméljük, lesz annyi ügyesség hírlapíró-kollégáinkban, hogy bejutnak ezen a napon ebbe az udvarba és megírják azt, hogy kik voltak azok a jóízű urak, akik ezt a világraszóló hullalövészetet rendezték. A szegény céltáblának a nevét azonban jó lesz, ha elhallgatják. Mert ha valahol egy csöndes faluban valaki olvasni találja, hogy az apja vagy a testvérbátyja elnökkölt e napon a keserves elnöki emelvényen, igazán nem lesz csoda, ha azonnal vonatra ül, feljön Pestre és nem nyugszik addig, amig valami módon meg nem magyarázza a hatósági uraknak, hogy a lojalitásnak is vannak határai, és hogy a szegény emberrel való komiszkodásnak valahol, ha máshol nem, legalább a halottaskamrában meg kell szünnie.

A nemzeti erő veszedelme.